

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za lipiec 2022

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za lipiec 2022

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górńska, Andżelika Sochacka, Izabela Sroka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Abdul Rabbani**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2022**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2022**

ISBN 978-83-952071-9-8

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
Zbadane materiały - informacje.....	5
Tematyka badanych materiałów.....	9
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	14
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	18
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu.....	21
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	29
Dobre praktyki.....	33
Spis tabel, wykresów, zdjęć	35

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 lipca 2022 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w lipcu 2022 roku oparto o 30 materiałów pochodzących z portali internetowych. Szeroki zasięg badania objął 20 różnorodnych polskich portali informacyjnych, dzięki czemu połowę badanych artykułów stanowiły jednostkowe materiały z poszczególnych mediów.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl (5 materiałów, które stanowiło ok. 17 proc. wszystkich), z fakt.pl (3 materiały) oraz wp.pl (3 materiały ze stron: wp.pl, wiadomości.wp.pl, film.wp.pl). Ponadto w bazie badawczej badania znalazły się dwa materiały z o2.pl, dwa z gazeta.pl i po jednym ze stron: deon.pl, donald.pl, dzieje.pl, fotoblogia.pl, fronda.pl, wyborcza.pl, magnapolonia.org, medianarodowe.com, niedziela.pl, rmf24.pl, polsatnews.pl, tvp.info, se.pl, vaticannews.va, tygodnikpowszechny.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
fakt.pl	24.07.2022	https://www.fakt.pl/plotki/utoyaabdres-brevik-zamach-terrorystyczny-norwegia-tv-na-24072022/n97vwcy?utm_source=sentione.com_viasg_fakt&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatic&srcc=undefined&utm_v=2
O2	10.07.2022	https://www.o2.pl/informacje/odbili-tereny-zajete-przez-isis-dokonali-przelomowego-odkrycia-6788983917210272a
onet.pl	05.07.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/indie-poparl-w-sieci-krytyke-mahometa-zginal-od-ciosow-toporem/yy1t510?utm_source=wiadomosci.onet.pl_viasg_wiadomosci&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatic&srcc=undefined&utm_v=2

**ZBADANE
MATERIAŁY**

onet.pl	04.07.2022	https://wiadomosci.onet.pl/warszawa/planowal-zamachy-na-meczety-zostal-skazany-na-3-lata-wiezienia/p2es8tp?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
fronda.pl	29.07.2022	https://www.fronda.pl/a/Kard-Sako-muzulmanie-powinni-prosic-chrzescijan-o-przebaczenie,202740.html
niedziela.pl	26.07.2022	https://www.niedziela.pl/artukul/83002/Szesc-lat-temu-zginal-ks-Jacques-Hamel
fotoblogia.pl	21.07.2022	https://fotoblogia.pl/uwazaj-co-fotografujesz-w-egipcie-mozesz-trafic-za-to-do-wiezienia,6799861723698817a
onet.pl	11.07.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/wyrok-za-zamachy-w-paryzu-graczyk-dotad-wydawane-tylko-na-mordercow-dzieci/dmvymym
wiadomości.wp.pl	18.07.2022	https://wiadomosci.wp.pl/corka-poslanki-pis-nie-chce-miec-dzieci-to-nie-moja-bajka-6791654217444096a?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwawalove&utm_term=post&utm_content=wiadomosci
onet.pl	07.07.2022	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/pielgrzymka-do-mekki-w-arabii-saudyjskiej-tylko-dla-bogatych-muzulmanow/l68f77v?utm_source=sentione.com_viasg_podroze&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatyc&srcc=undefined&utm_v=2
tvp.info	12.07.2022	https://www.tvp.info/61250036/turcja-przekształcenie-hagia-sophia-w-meczet-przyspieszylo-proces-niszczenia-w-bazyliki
fakt.pl	07.07.2022	https://www.fakt.pl/wydarzenia/swiat/trzej-naukowcy-uniwersytetu-w-toruniu-aresztowani-za-zbieranie-probek-ziemi/djtcgjz
rmf24.pl	12.07.2022	https://www.rmf24.pl/raporty/raport-swiat-kontra-panstwo-is-lamskie/najnowsze-fakty/news-usa-zabily-przywodce-panstwa-islamskiego-w-syrii,nId,6151969#crp_state=1

**ZBADANE
MATERIAŁY**

medianarodowe.com	04.07.2022	https://medianarodowe.com/2022/07/04/zachodni-postep-seksualny-dotyka-islam-pierwszy-taki-meczec-w-niemczech/
wp.pl	04.07.2022	https://wiadomosci.wp.pl/szykowal-zamachy-w-warszawie-celem-meczety-duchowni-i-politycy-6786735102085664a?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwp&utm_term=post&utm_content=wiadomosci
vaticannews	28.07.2022	https://www.vaticannews.va/pl/swiat/news/2022-07/kard-sako-muzulmanie-powinni-prosic-chrzescijan-o-przebaczenie.html
magnapolonia.org	05.07.2022	https://www.magnapolonia.org/norwegia-muzulmanka-staranowala-pojazd-ktorym-poruszali-sie-mezczyzni-ktorzy-spalili-koran-film/
o2.pl	12.07.2022	http://httpswww.o2.pl/informacje/przywodca-isis-rozerwany-na-strzepy-zginal-od-amerykanskiego-nalotu-6789710710573792a
se.pl	22.07.2022	https://www.se.pl/wiadomosci/swiat/putin-ucieknie-z-rosji-podano-nazwe-kraju-moga-zazadac-przejscia-na-islam-aa-ViGi-q8ZB-TPfu.html?utm_source=facebook&utm_medium=organic&utm_campaign=wwwsepl&utm_content=post-link
weekend.gazeta.pl	18.07.2022	https://weekend.gazeta.pl/weekend/7,177343,28686787,zginela-z-rak-mafii-pakistanska-architektka-zaplacila-zyciem.html
polsatnews.pl	04.07.2022	https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-07-04/berlin-meczec-wywiesil-teczowa-flage-imam-wspiera-spolecznosc-lgbt/
dzieje.pl	30.07.2022	https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/polscy-muzulmanie-rozpoznali-1444-rok-wedlug-kalendarza-ksiezycowego
Fakt	04.07.2022	https://www.fakt.pl/wydarzenia/nacjonalista-skazany-za-przygotowywanie-zamachu-bombowego-w-polsce/q17dk42

**ZBADANE
MATERIAŁY**

Gazeta Wyborcza	12.07.2022	https://wyborcza.pl/7,75399,28680366,amerykanie-zabilismy-przywodce-isis-w-syrii.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_Gazeta_Wyborcza
wiadomosci.gazeta.pl	12.07.2022	https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,28680807,syria-wysoki-ranga-przywodca-panstwa-islamskiego-z-abity-przez.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_Gazetav
donald.pl	05.07.2022	https://www.donald.pl/artykuly/XijZ4KTQ/samozwancy-meczec-w-berlinie-wywiesil-teczowa-flage-imam-tlumaczy-ze-to-miejsce-przyjazne-dla-wszystkich
film.wp.pl	28.07.2022	https://film.wp.pl/biegacz-dz-ka-arab-maz-wysmia-francuzow-prawdziwa-jazda-po-bandzie-6795259386321792a
Onet.pl	11.07.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/operacja-luxor-austriacka-polycja-tropi-islamistow-ale-ma-problem-z-postawieniem-ich/s7m8css
tygodnikpowszechny.pl	06.07.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/operacja-luxor-austriacka-polycja-tropi-islamistow-ale-ma-problem-z-postawieniem-ich/s7m8css
deon.pl	13.07.2022	https://deon.pl/kosciol/niszczenie-swiatyni-hagia-sophia-zdrapuja-freski-odlamuja-drobne-elementy-na-pamiatke,2156702

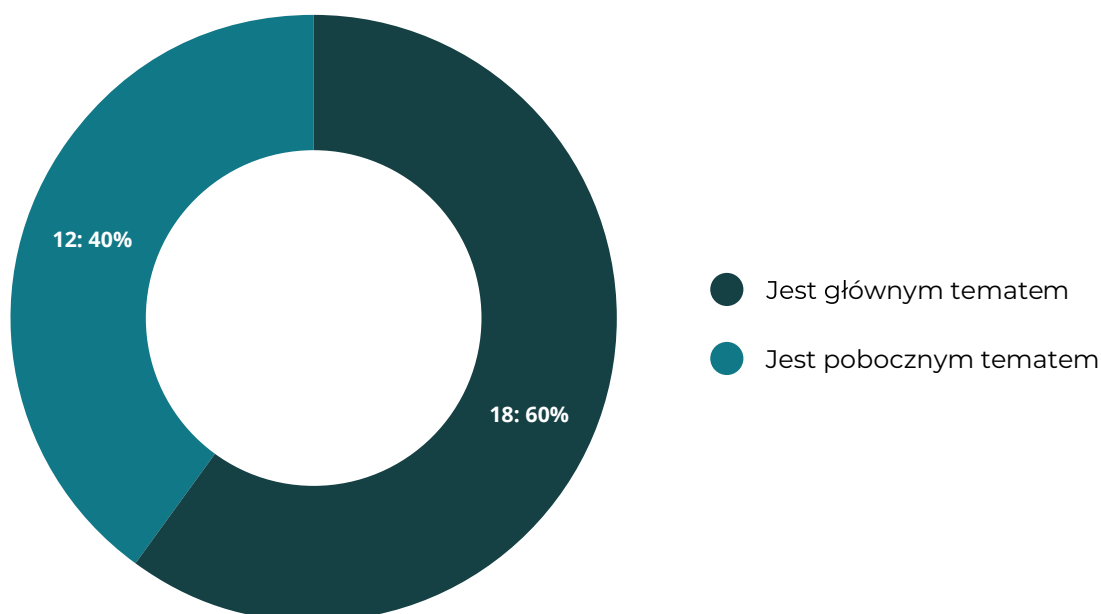
Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w lipcu 2022
źródło: opracowanie własne

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematykacji artykułów. W 60 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Pozostałe 40 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

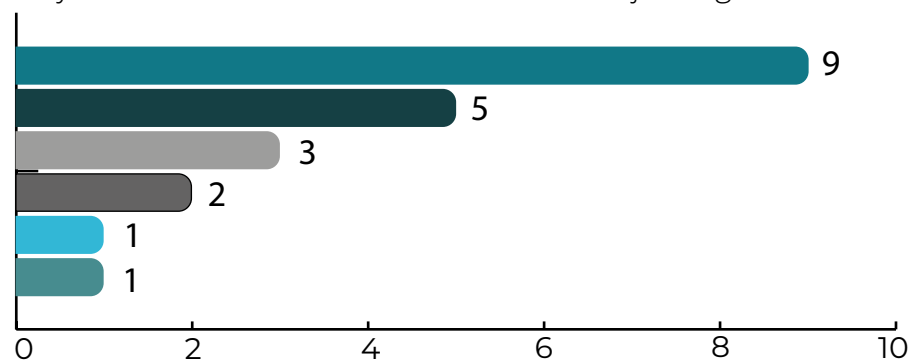
Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=30)

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie

pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

- Recenzja/opis filmu
- Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego
- Opisany jest atak Polaka na religię islamu
- Islam jest omawiany jako religia/kultura
- Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu
- Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (9 materiałów) oraz omawiała potencjalne zagrożenie ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (5 materiałów). Stanowi to wysoki odsetek potencjalnego źródła negatywnego nastawienia do islamu, muzułmanów/-ek i osób pochodzenia arabskiego, szczególnie biorąc pod uwagę tematy bieżących wydarzeń, które omówiły m.in. o:

- śmierci od ciosów toporem za krytykę Mahometa („Wpadli do zakładu krawieckiego, ścięli go toporem. Za to, że poparł krytykę proroka”, onet.pl, 5.07.2022),
- męczeńskiej śmierci księdza z rąk dżihadystów („Francja: sześć lat temu zginął ks. Jacques Hamel”, niedziela.pl, 26.07.2022),
- staranowania pojazdu mężczyzn, którzy spalili Koran przez muzułmankę („Norwegia: Muzułmanka staranowała pojazd, którym poruszali się mężczyźni, którzy spalili Koran /film/”, magnapolonia.org, 5.07.2022),
- zabójstwie przywódcy ISIS („Amerykanie: Zabiliśmy przywódcę ISIS w Syrii”, wyborcza.pl, 12.07.2022).

Większość ze zbadanych materiałów wiązała zatem islam ze śmiercią i/lub z terroryzmem (mniej lub bardziej bezpośrednio). W pojedynczych przypadkach opisywano islam jako religię bądź kulturę, atak Polaka na islam, recenzję filmu czy historię konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego.

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

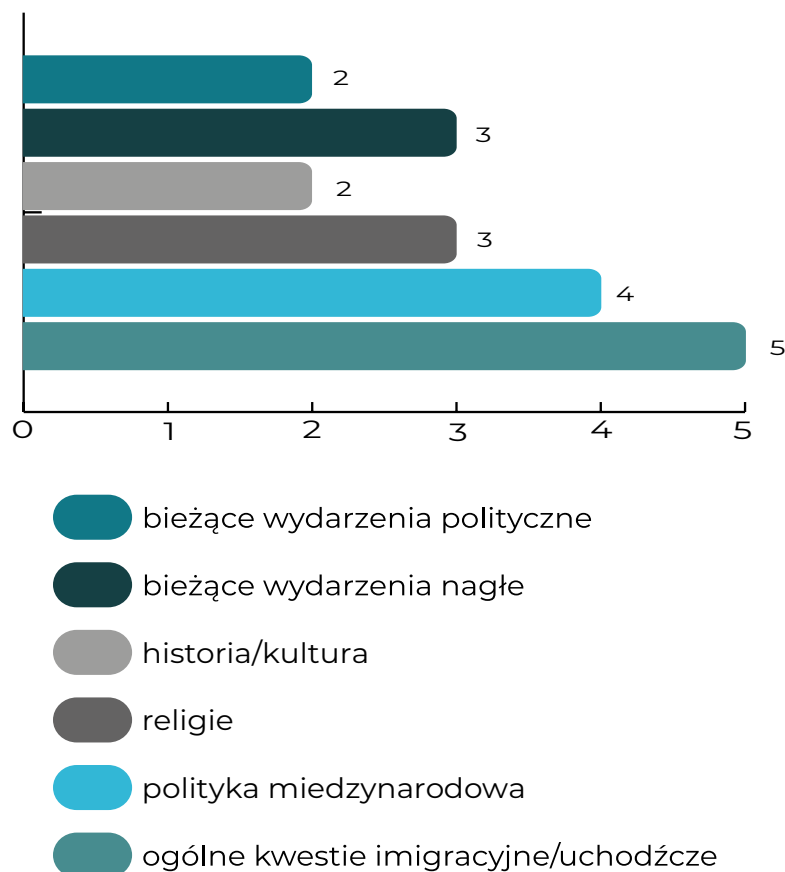
Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów /-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 12 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 19 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do sześciu unikatowych kategorii.

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała bieżące wydarzenia polityczne (5 materiałów) i politykę międzynarodową (3 materiały), jak np.:

- wypowiedź patriarchy Kościoła chaldejskiego kard. Louis Sako o tym, że „Idąc za przykładem Papieża Franciszka w Kanadzie, muzułmańskie władze Iraku powinny również prosić chrześcijan o przebaczenie za zadane im cierpienia” („Kard. Sako: muzułmanie powinni prosić chrześcijan o przebaczenie”, vaticannews.va, 28.07.2022 oraz fronda.pl, 29.07.2022);
- plotki o możliwej ucieczce Władimira Putina do Iranu („Putin ucieknie z Rosji? Podano nazwę kraju. “Mogą zażądać przejścia na islam””, se.pl, 22.07.2022);
- karalności za kręcenie filmów lub robienie zdjęć, które mogą być obraźliwe dla Egiptu („Uważaj, co fotografujesz w Egipcie. Możesz trafić za to do więzienia”, fotoblogia.pl, 21.07.2022).

Ponadto w 4 przypadkach omawiano bieżące wydarzenia nagłe (np. wypadki, ataki terrorystyczne), w 2 nad ogólnymi kwestiami imigracyjnymi, w 3 – pochyłono się nad kwestiami historyczno-kulturowymi, a w dwóch – nad religijnymi.

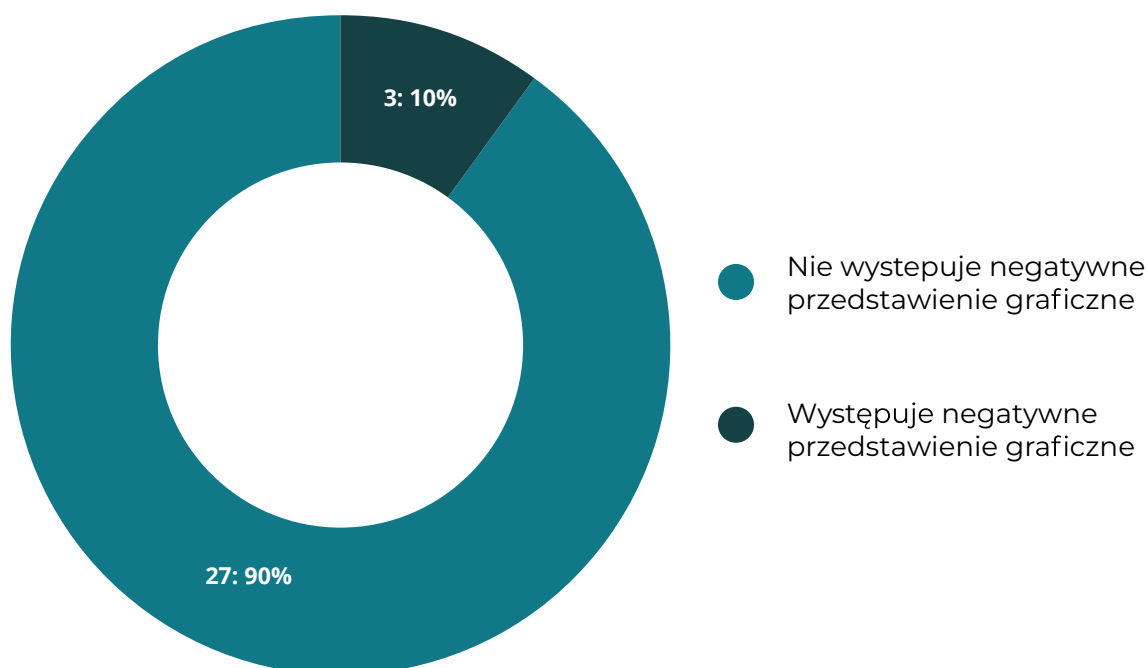

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w trzech materiałach, co stanowiło 10 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=30)

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Negatywne przedstawienia wystąpiły w trzech materiałach, w których głównym tematem był islam, muzułmanie/ki czy osoby pochodzenia arabskiego z trzech różnych tytułów medialnych: tvp.info, magnapolonia.org, o2.pl. Omawiane w nich było jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów bądź potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu.

Jednym z takich materiałów był artykuł „Przywódca ISIS rozerwany na strzępy. Zginął od amerykańskiego nalotu” (o2.pl, 12.07.2022), który przedstawia zamaskowane osoby pozujące z bronią (Zdjęcie 1). Budzi to bardzo negatywne skojarzenia związane z terroryzmem i strachem. Twarze żołnierzy są zasłonięte, ale po napisach na tylnych flagach, możemy wnioskować, że są osobami pochodzenia arabskiego. Grafika warunkuje odbiór islamu i jego wyznawców jako zagrożenia. Podpis pod zdjęciem mówi wprost, że dotyczy oddziału terrorystów, dlatego nie dziwi broń, zasłonięte twarze itp., potęgujące poczucie zagrożenia.

Nie żyje główny przywódca ISIS Maher al-Agal. Na zdjęciu oddział terrorystów tzw. Państwa Islamskiego (Domena publiczna)

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Źródło: <http://httpswww.o2.pl/informacje/przywodca-isis-rozerwany-na-strzepy-zginal-od-amerykanskigo-nalotu-6789710710573792a>

ISLAM
W NEGATYWNYCH
PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Kolejnemu z materiałów „Hagia Sophia meczetem. Turyści zdrapują freski” (tvp.info, 12.07.2022) towarzyszą filmiki, na których osoba oprowadza po Hadze Sophii i pokazuje zniszczenia w środku i na zewnątrz (Zdjęcie 2). W tle modlą się muzułmanie. Pokazuje to zniszczenie ważnego światowo zabytku przez islam.

Zdjęcie 2. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 2

Źródło: https://twitter.com/enginacar0/status/1531555661124972544?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1531555661124972544%7Ctwgr%5Ee2ce9ec6654d18fc25f156f321db-37c04ee1bf41%7Ctwcon%5Es1_c10&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.tvp.info%2F61250036%2Fturcja-prze-kształcenie-hagia-sophia-w-meczet-przyspieszylo-proces-niszczenia-w-bazyliki

ISLAM
W NEGATYWNYCH
PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Ostatni materiał – „Norwegia: Muzułmanka staranowała pojazd, którym poruszali się mężczyźni, którzy spalili Koran /film/” (magnapolonia.org, 5.07.2022) – przedstawia poturbowane auto oraz spalenie Koranu, co z jednej strony jest obraźliwym zniszczeniem świętej księgi, a z drugiej pokazuje krzywdzącą nieobliczalność muzułmanki.

Zdjęcie 3. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 3

Źródło: <https://www.magnapolonia.org/norwegia-muzulmanka-staranowala-pojazd-ktorym-poruszali-sie-mezczyzni-ktorzy-spalili-koran-film/>

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

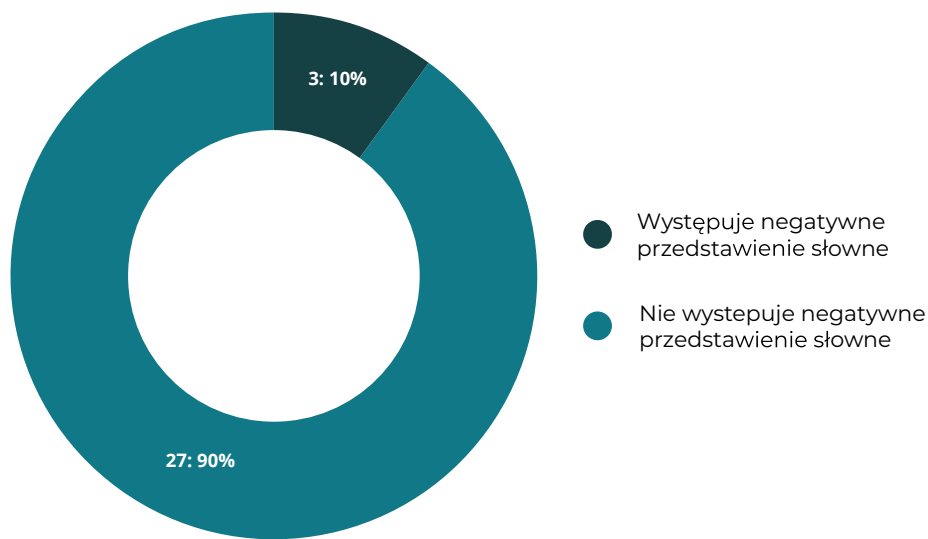
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w trzech materiałach, co stanowiło 10 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

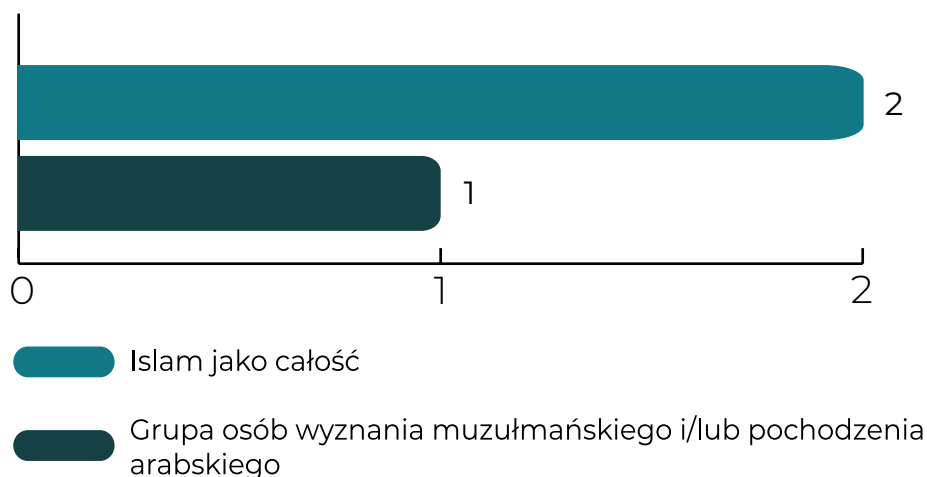

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=30).

Negatywne przedstawienia wystąpiły w trzech różnych tytułach medialnych: fronda.pl, medianarodowe.com, vaticannews. W dwóch z nich islam był tematem pobocznym, podczas gdy głównym były bieżące wydarzenia polityczne na tle religijnym. W jedynym materiale islam był omawiany jako religia/kultura jako główny temat materiału.

Słowne negatywne przedstawienia pojawiły się dwukrotnie wobec grup osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego oraz raz wobec islamu jako całości.

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Pierwszymi z takich materiałów były dwa artykuły dotyczące wypowiedzi patriarchy Kościoła chaldejskiego kard. Louis Sako o tym, że „Idąc za przykładem Papieża Franciszka w Kanadzie, muzułmańskie władze Iraku powinny również prosić chrześcijan o przebaczenie za zadane im cierpienia” („Kard. Sako: muzułmanie powinni prosić chrześcijan o przebaczenie”, vaticannews.va, 28.07.2022 oraz fronda.pl, 29.07.2022). W tych artykułach wystąpiły słowa: „Mam nadzieję, że ten przykład posłuży również władzom muzułmańskim do zrozumienia krzywd, które ich współwyznawcy wyrządzili chrześcijanom i przeproszenia nas. Byłby to piękny gest, uwrażliwiający wyznawców islamu na cierpienie przedstawicieli innych religii”. Były one krzywdzące poprzez uproszczenie wobec całej grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego.

Drugie występowanie negatywnej wypowiedzi dotyczy artykułu „Zachodni postęp seksualny dotyka islam. Pierwszy taki meczet w Niemczech” (medianarodowe.com, 4.07.2022), w którym obok leadu „Liberalny meczet Ibn Rushd-Goethe w Berlinie stał się pierwszym niemieckim meczetem, który wywiesił tęcza flagę - symbol społeczności LGBT. Jeden z imamów przekazał, że w świątyni chce stworzyć bezpieczną przestrzeń dla wszystkich. Do podobnych działań zachęca innych duchownych” padają słowa: „Niemcy pod względem liberalizmu w duchowieństwie stoją na pierwszym miejscu, prezentując coraz bardziej kontrowersyjne pomysły m.in. w tamtejszym Kościele. Postęp jednak dotknął również i muzułmanów wspierając wrogie im grupy dewiantów”. Zdania te wskazują na wrogość islamu (jako całości) wobec LGBT (być może wzajemną) oraz niepoprawne, kontrowersyjne działanie ze strony meczetu Ibn Rushd-Goethe, który autor artykułu nazywa „pierwszym samozwańczym liberalnym meczetem w Berlinie”.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

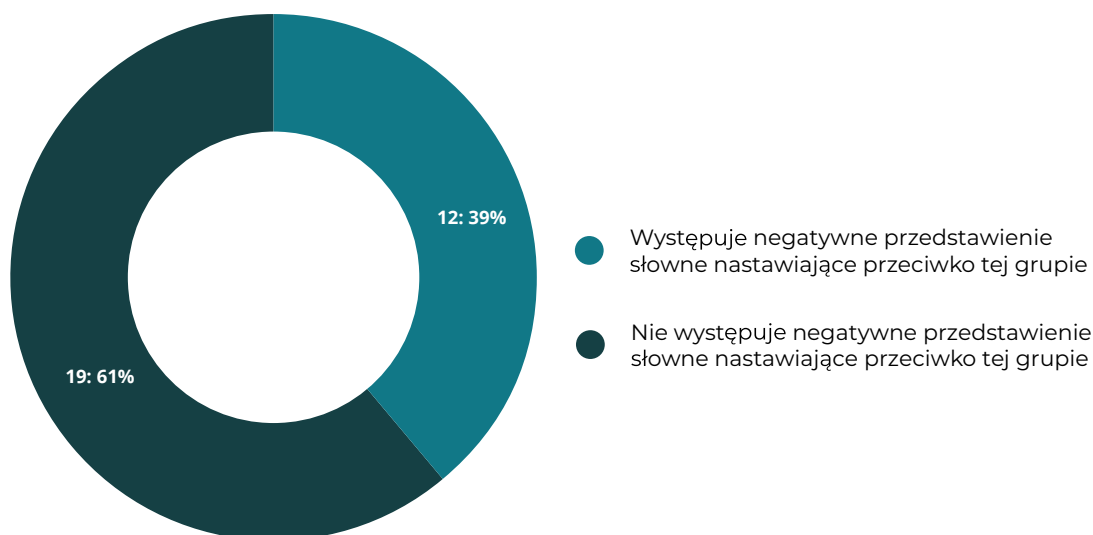
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 12 materiałach, co stanowiło prawie 40 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwylenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

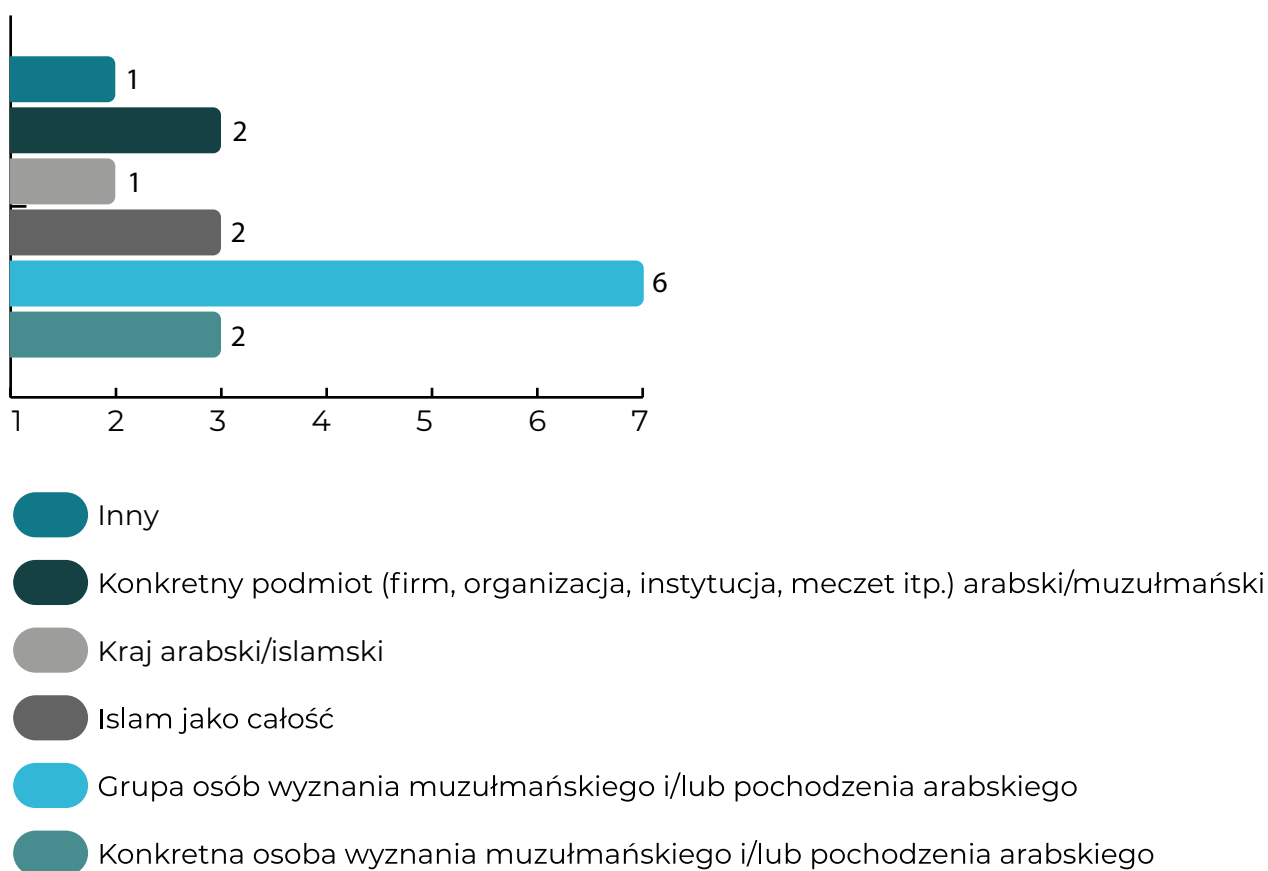

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=30)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w 11 różnych tytułach medialnych – dwukrotnie na onet.pl i jednokrotnie w: fakt.pl, fronda.pl, niedziela.pl, fotoblogia.pl, wiadomości.wp.pl, tvp.info, rmf24.pl, tygodnikpowszechny.pl, deon.pl, vaticannews.va. W sześciu z nich islam był tematem pobocznym, podczas gdy główne tematy były bardzo zróżnicowane. W pozostałych sześciu islam był tematem głównym materiału, gdzie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów (6 materiałów), a także potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (3 materiały).

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie dotyczyły w najwyższym stopniu ogólnej grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (6 materiałów). Do konkretnych osób skierowano takie słowa dwukrotnie, podobnie jak do islamu jako całości. Dwa z badanych materiałów zawierały więcej niż jedno negatywne nastawianie wobec jakiejś grupy.

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
fakt.pl (24.07.2022)	światu potrzebny jest taki wstrząs, inaczej zaleją nas muzułmanie	Islam jako całości	Określenie pojawia się w opisie masakry na wyspie Utoya z 2011 roku. Zamachowiec tak tłumaczył dokonaną przez siebie zbrodnię.
onet.pl (05.07.2022)	Nupura Sharma rozgrzała do czerwoności opinię publiczną w Indiach. W jednym z programów telewizyjnych kobieta przypomniała wiek, w jakim prorok Mahomet oraz jego żona Aisza skonsumentowali małżeństwo. Według części arabskich źródeł i tradycji dziewczynka poślubiła proroka mając ok. sześć lat, a małżeństwo zostało skonsumentowane ok. trzech lat później.	Islam jako całości	Obecnie wiek, o którym mówiła Nupura Sharma, uznano by za naruszenie prawa.
fronda.pl (29.07.2022)	muzułmanie powinni prosić chrześcijan o przebaczenie	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	W materiale kardynał wyraża swoją opinię, mówiąc o władzach Iraku, mówiąc wprost o dżihadystach, ale poprzez tytuł i kompozycje materiału odbiorcy mają myśleć, że wszyscy muzułmanie powinni prosić o wybaczenie.
vaticannews.va	jw.	jw.	jw.
	zamachowcy kierowali się nie tylko względami religijnymi, krzycząc w chwili zbrodni islamskie zawołanie „Allahu Akbar”, ale również nienawiścią do wiary chrześcijańskiej i Kościoła. Na swą ofiarę świadomie wybrali kapłana.		Negatywne nastawienie do muzułmanów jako osób niebezpiecznych, terrorystów. Podkreślona jest ich nienawiść do kościoła chrześcijańskiego.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (11.07.2022)</p>	<p>Akcja skupiła się na podejrzanych członkach i sympatykach Bractwa Muzułmańskiego, grupy założonej w Egipcie w 1928 r., z której wyłonił się między innymi radykalny islamski Hamas. Zarzuty dotyczyły członkostwa w organizacji terrorystycznej, finansowania terroryzmu i prania pieniędzy.</p>	<p>Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego</p>	<p>Prawie na początku tekstu zestawia Bractwo Muzułmańskie i terroryzm, choć w dalszej części materiału następuje dokładniejsze wyjaśnienie, to nadal pozostawia u odbiorcy poczucie zagrożenia (jest celowe działanie autora).</p>
<p>tygodnikpowszechny.pl (06.07.2022)</p>	<p>dżihadystyczna franczyza</p>	<p>Inne (Wobec osób tworzących odłamy Al-Qaeda lub Państwa Islamskiego)</p>	<p>Dziwne porównanie zwłaszcza, że w danym momencie autorzy rozmawiają o historii Islamu jako naturalnego wyboru dla mieszkańców tych rejonów Afryki - kontekst, czy punkt wyjścia stanowi porwanie obywatela polskiego przez dżihadystów.</p>
<p>tygodnikpowszechny.pl (06.07.2022)</p>	<p>te animozje nie kończą się na kolorach białym i czarnym, Afrykanie pamiętają, że groźnymi, czy pazernymi handlarzami niewolników byli jednak Arabowie</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Subiektywne sformułowanie autora, które automatycznie buduje negatywne skojarzenie</p>
<p>tygodnikpowszechny.pl (06.07.2022)</p>	<p>Dla nich stwierdzenie, że czarny muzułmanin, brązowy muzułmanin, biały muzułmanin było grzechem śmiertelnym. Może nawet nie grzechem jak wykroczeniem, strasznym przeciwnym Islamowi. Jest się człowiekiem wierzącym, albo nie, jest się człowiekiem, bo w ich postrzeganiu nie ma czegoś takiego jak człowiek niewierzący. Nie ma takiego bytu pośredniego między zwierzęciem, a człowiekiem, a człowiek jest istotą wierzącą i koniec kropka.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Zestawienie muzułmanów i zwierząt (odczłowieczenie osób niewierzących). Prawdopodobnie zbyt daleko idący skrót myślowy autora, bardzo niefortunny.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (11.07.2022)</p>	<p>Bractwo Muzułmańskie to organizacja, która doskonale rozumie, jak obalić strukturę społeczeństwa obywatelskiego — powiedział Nehammer. — Nie stosuje klasycznej brutalnej retoryki, którą znamy z radykalizmu, ale stara się to robić w inny sposób i to właśnie czyni ją tak niebezpieczną. ; [...] radykalne Bractwo Muzułmańskie w Europie zbudowało rozległą strukturę organizacyjną. ; Heinisch i Scholz charakteryzują Bractwo Muzułmańskie jako ponadnarodowy ruch realizujący "siedmioletniowy plan transformacji społeczeństw". Plan ten, napisany przez egipskiego założyciela Bractwa Hasana al-Bannę, powinien "ostatecznie doprowadzić do islamizacji całego świata". Celem długoterminowym jest kalifat obejmujący cały świat. ; Bractwo Muzułmańskie utrzymuje "czysto taktyczny związek" z przemocą. Nawet jeśli Bractwo wielokrotnie deklaruje, że nie stosuje przemocy wobec świata zewnętrznego, to wspiera przemoc, kiedy uzna to za celowe. Heinisch i Scholz piszą, że Bractwo w swojej historii wielokrotnie wspierało różne grupy terrorystyczne. ; Celem Bractwa Muzułmańskiego jest ustanowienie muzułmanów jako zamkniętej grupy, która jest odseparowana od reszty społeczeństwa. Aby to osiągnąć, próbuje "przeniknąć do sektora edukacji na różne sposoby". Różne organizacje Bractwa Muzułmańskiego w Europie i Austrii służyły celom globalnego Bractwa Muzułmańskiego, "a więc długoterminowemu celowi ustanowienia globalnego państwa islamskiego".</p>	<p>Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego</p>	<p>Cytowanie fragmentu wypowiedzi zawsze obarczone jest błędem interpretacji (kwestia doboru cytatów również), ale mamy ostrzeżenie dotyczące działania organizacji muzułmańskiej „Bractwa Muzułmańskiego”. Jednoznacznie buduje to pewną narrację w odbiorze tekstu. Używanie sformułowań „radykalne” w odniesieniu do organizacji, wobec której trwa śledztwo dotyczące uznania jej za radykalną, jest ciekawym zabiegiem - budujemy jednoznaczny wizerunek w umyśle odbiorcy. Bezpośrednie odwołanie do terroryzmu i zestawienie w umyśle odbiorcy: Islam = terroryzm.</p>
---------------------------------	--	---	---

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

fotoblogia.pl (21.07.2022)	Wszystko, co stawałoby Egipt w złym świetle, może być uznane za obraźliwe, w tym również np. przejawy ekstremizmu religijnego (pamiętajmy, że to państwo islamskie).	Kraju arabskiego/ islamskiego	Negatywne w stosunku do władz i mieszkańców Egiptu – pokazanie Egiptu jako państwa niebezpiecznego, w którym za niewłaściwe zdjęcie z wakacji można trafić do więzienia.
wiadomości.wp.pl (18.07.2022)	ateiści, prawosławni czy muzułmanie powinni podpisywać oświadczenia, że znają i zobowiązują się w pełni respektować polską Konstytucję i wartości uznawane w Polsce za ważne. Niespełnianie tych wymogów powinno być jednoznacznym powodem do deportacji	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego	Osoby, które nie zaakceptują polskiej Konstytucji i wartości mogą czuć się zagrożone. Chodzi o osoby innej wiary niż chrześcijaństwo.
tvp.info (12.07.2022)	Yasar rozmawiał z pracownikami bazyliki i zrobił wewnątrz setki zdjęć. Na kilku z nich udało mu się sfotografować turystów, którzy zdrapują ze ścian fragmenty fresków do plastikowych toreb. Na innym widać muzułmanów, którzy usiłują odłamać na pamiątkę kawałki zabytkowych drzwi do świątyni.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego	Jest zaznaczone, że muzułmanie niszczą świątynie. Jednak na podstawie opisu zdjęć nie można stwierdzić, że byli to wyznawcy islamu.
deon.pl (13.07.2022)	jw.	jw.	jw.
rmf24.pl (12.07.2022)	był "odpowiedzialny za agresywne dążenie do rozwoju siatki ISIS poza Irakiem i Syrią"	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego	Jeden z przywódców Państwa Islamskiego. Materiał może wywołać przeświadczenie, że wszystkie osoby (muzułmanie) mają tak ekstremistyczne poglądy.

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

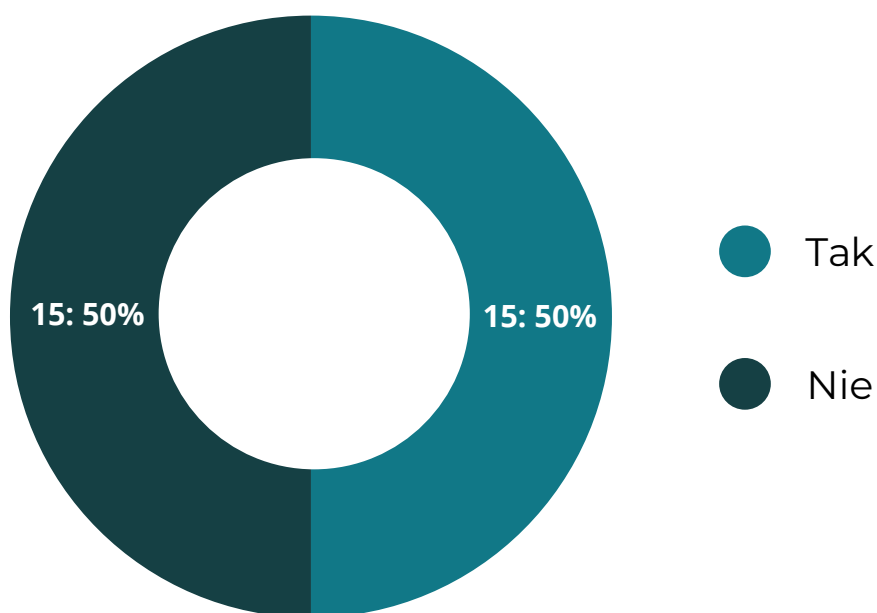
Źródło: opracowanie własne

Warto podkreślić, że analizowany materiał „JAGIELSKI STORY #9 | Dżihad w Afryce. Jak działa Państwo Islamskie na Sahelu?” z portalu „Tygodnika Powszechnego” (6.07.2022) jest prawie godzinny podcastem. Materiał stanowi więc swobodny język mówiony, który nie przystaje do porównywania z informacyjnym językiem pisany. Przekaz można podzielić na kilka części, a niektóre z nich mają nawet walor edukacyjny rekapitulując historię muzułmanów w środkowej Afryce (Sahelu). Niestety obraz całości psują dziwne porównania używane przez obu autorów wobec samych muzułmanów czy islamu. Dodatkowo razą kilkakrotnie użyte kolokwializmy i skróty myślowe lub częściowo urwane wywody jak m.in. „polowania i obławy na dżihadystów”, „kiedy w Afryce tych dżihadystów zrobiło się więcej”, „kalifowie wybijani przez Turków czy Amerykanów”.

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

Poszukując odpowiedzi na pytanie czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu, muzułmanów/-ek, osób pochodzenia arabskiego może się zmienić, zdania podzieliły się równo po połowie. W przypadku 15 materiałów (50 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. W 9 przypadkach badane zagadnienie było głównym tematem materiału: omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów, potencjalne zagrożenie terrorystyczne zestrony krajów islamu i wyznawców islamu, bądź omawiano wątki historyczno-kulturowe. W pozostałych przekazach (6 materiałów) islam był tematem pobocznym o różnorodnych tematach głównych.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=30)

W zbadanych materiałach można wyróżnić kilka tendencji, które mogą przyczynić się do zmiany nastawienia odbiorcy. W zdecydowanej większości były to materiały, w które mogły wpłynąć na pogorszenie się relacji / nastawienia odbiorcy względem islamu, muzułmanów/-ek i/lub osób pochodzenia arabskiego.

Pierwszą z nich i jednocześnie najczęściej występującą było opisywanie społeczności muzułmańskiej jako niebezpiecznej, nierzadko w kontekście działań terrorystycznych. Takie sytuacje odnotowano w następujących materiałach:

- „Francja: sześć lat temu zginął ks. Jacques Hamel” (niedziela.pl, 26.07.2022), przywołujący morderstwo chrześcijańskiego księdza: „zamachowcy kierowali się nie tylko względami religijnymi, krzycząc w chwili zbrodni islamskie zawołanie „Allahu Akbar”, ale również nienawiścią do wiary chrześcijańskiej i Kościoła. Na swą ofiarę świadomie wybrali kapłana”;
- „Kard. Sako: muzułmanie powinni prosić chrześcijan o przebaczenie” (vatican-news.va, 28.07.2022, fronda.pl, 29.07.2022), opisujący (cytujący wypowiedź kardynała) sytuację w Iraku słowami: „po przejęciu władzy w regionie, dżihadyści dopuszczali się masakr na chrześcijanach, wielu z nich zmusili do przejścia na islam lub uciezki”;
- „Wpadli do zakładu krawieckiego, ścięli go toporem. Za to, że poparł krytykę proroka” (onet.pl, 05.07.2022), w którym krawiec jawnie krytykujący islam w internecie został brutalnie zamordowany toporem właśnie przez muzułmanów. Może to być pretekst do uogólniania opinii na temat islamu, jako całości i jego wyznawców, w szczególności wobec brutalizacji tytułu materiału i opisu masakry;
- „Sensacja w Syrii. Przepędzili ISIS i odkryli to” (o2.pl, 10.07.2022), gdzie przywoływane jest okupowanie miasta Manbij na północy Syrii przez bojowników ISIS;
- „Operacja Luxor. Austriacka policja tropi islamistów, ale ma problem z postawieniem ich przed sądem” (onet.pl, 11.07.2022), w którym ukazano niebezpieczeństwo ze strony Bractwa Muzułmańskiego;
- „Uważaj, co fotografujesz w Egipcie. Możesz trafić za to do więzienia” (fotoblogia.pl, 21.07.2022), gdzie opisywany w artykule Egipt może wydać się złym kierunkiem na wakacje, zwłaszcza dla osób, które nie wyznają islamu, z powodu ostrej polityki państwa wobec innowierców. Wynika z niego jasny przekaz – niewłaściwe zdjęcie może zamknąć turystę w więzieniu.

Odnotowano także jeden materiał, który w sposób odwrotny pokazywał, że to wyznawcy islamu są ofiarami. „Szykował zamachy w Warszawie. Celem meczety, duchowni

i politycy” (wp.pl, 04.07.2022) wskazał na pojmanego Polaka agresora, który planował zamachy na meczety. Jako jeden z nielicznych tekstów ukazał, że muzułmanie mają w Polsce przeciwników i jest to dla nich zagrożenie.

Drugą grupą były materiały opisujące muzułmanów i islam jako nieszanujących innych kultur i historycznych zabytków, przez co stanowią zagrożenie dla innych społeczności i światowego dziedzictwa kulturowego. Nierzadko podkreślana jest ich szczególna nietolerancja dla kultury chrześcijańskiej. Takie sytuacje odnaleziono w materiałach:

- „Niszczenie świątyni Hagia Sophia. Zdrapują freski, odłamują drobne elementy na pamiątkę” (deon.pl, 13.07.2022), w którym muzułmanów pokazano jako osoby niszczące świątynie;
- „Hagia Sophia meczetem. Turyści zdrapują freski” (tvp.info, 12.07.2022), w którym wyznawcy islamu ukazani są, jako osoby, które nie szanują zabytkowej świątyni i związanej z nią historii;
- „Kard. Sako: muzułmanie powinni prosić chrześcijan o przebaczenie” (vatican-news.va, 28.07.2022; fronda.pl, 29.07.2022), który przedstawia ogólnie muzułmanów jako grupę atakującą chrześcijan;
- „Francja: sześć lat temu zginął ks. Jacques Hamel” (niedziela.pl, 26.07.2022), przywołujący morderstwo chrześcijańskiego księdza;
- „Sensacja w Syrii. Przepędzili ISIS i odkryli to” (o2.pl, 10.07.2022), w którym pod miastem okupowanym przez ISIS znaleziono starożytne ruiny z okresu początków chrześcijaństwa: „Podziemna budowla sięga czasów Cesarstwa Rzymskiego – twierdzą badacze. Wejście do niej znaleziono w miejscu, gdzie terroryści wyrzucali swoje śmieci. Wśród artefaktów wskazujących na to, że było to ważne miejsce dla chrześcijan, są krzyże wyryte na kolumnach i ścianach oraz napisy wykute w kamieniu”;
- „Samozwańczy meczet w Berlinie wywiesił tęcza flagę, imam tłumaczy, że to miejsce przyjazne dla wszystkich” (donald.pl, 5.07.2022) – po przeczytaniu artykułu można odnieść wrażenie, że islam jest nietolerancyjny wobec osób homoseksualnych.

Szczególny przypadek stanowił artykuł „Zachodni postęp seksualny dotyka islam. Pierwszy taki meczet w Niemczech” (medianarodowe.com, 4.07.2022), po którym odbiorca mógłby uznać niemieckie meczety za tolerancyjne i pozytywnie nastawione do osób homoseksualnych. W myśl artykułu, był to bulwersujący stan rzeczy („Postęp jednak dotknął również i muzułmanów wspierając wrogie im grupy dewiantów”).

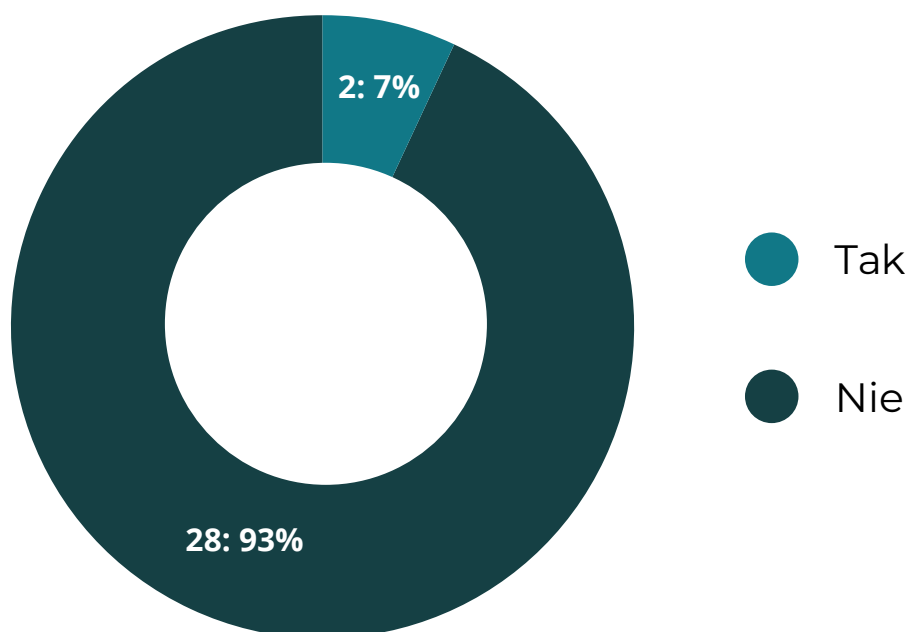
Z kolei materiał „JAGIELSKI STORY #9 | Dżihad w Afryce. Jak działa Państwo Islamskie na Sahelu?” (tygodnikpowszechny.pl, 06.07.2022) z jednej strony edukował odbiorców o skomplikowanych relacjach, które w afrykańskim Sahelu determinują popularność islamu (omówione zostały uwarunkowania historyczne, społeczne, a nawet aspekt finansowy, które tworzą podstawę do przybliżenia i zrozumienia zagadnienia), z drugiej zaś – w równym stopniu odnaleźć dowody świadczące negatywnie o islamie, ukazujące go jako niebezpieczny i stanowiący zagrożenie dla zachodniego stylu życia, Europy itp. Kwestia odbioru materiału zależy od indywidualnej wiedzy, doświadczeń i perspektywy odbiorcy.

Ewentualna możliwość pozytywnej zmiany nastawienia odbiorcy byłaby możliwa dzięki materiałom „Polscy muzułmanie rozpoczęli 1444 rok według kalendarza księżycowego” (dzieje.pl, 30.07.2022) o charakterze historyczno-edukacyjnym oraz „Biegacz, dz..ka, Arab, mąż”. Wyśmiał Francuzów. Prawdziwa jazda po bandzie” (film.wp.pl, 28.07.2022), który recenzując film, wyśmiewa uprzedzenia Francuzów względem wyznawców islamu.

DOBRE PRAKTYKI

Jedynie w dwóch przypadkach (7 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z dwóch portali polsatnews.pl oraz dzieje.pl, w których islam był głównym tematem omawianym jako religia/kultura.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=30)

Jednym z tych materiałów był „Berlin. Meczet wywiesił tęcza flagę. Imam wspiera społeczność LGBTQ+” (polsatnews.pl, 4.07.2022), w którym islam przedstawiono bardzo pozytywnie, jako tolerancyjną i wspierającą osoby ze społeczności LGBTQ+. Wypowiedzi duchownych nacechowane są życzliwością i otwartością dla każdego, co łamie stereotypowe postrzeganie religii muzułmańskiej jako zawierającą rygorystyczne zasady postępowania.

Drugim materiałem był „Polscy muzułmanie rozpoczęli 1444 rok według kalendarza księżycowego” (dzieje.pl, 30.07.2022), który poprzez neutralny, pogłębiony opis historyczno-kultowy dostarcza odbiorcy wiedzy o społeczności muzułmańskiej, czy szerzej – o islamie. Materiał ma charakter edukacyjny, przedstawione zostały zasady kalendarza księżycowego, czyli sposobu w jaki muzułmanie liczą lata od „ucieczki Mahometa (zwanej też emigracją lub wywędrowaniem, po arabsku hidżra) z Mekki do Medyny”. Użycie zacytowanego fragmentu już wyjaśnia pewne podstawowe kwestie dla odbiorcy, nieobeznanego w tradycji muzułmańskiej. Dodatkowo wyjaśniono kwestie związane z obchodzeniem nowego roku w Islamie (wspominane są też inne ważne święta dla tej religii), zaznaczono również różnice pomiędzy islamem, a chrześcijaństwem. Przytoczono informację o Muzułmańskim Związku Religijnym w Rzeczypospolitej, oraz wskazano gdzie mieści się ich siedziba, a także jakie działania podejmują w ramach swojej społeczności, czy na jakich terenach w Polsce mieszkają polscy Tatarzy, stanowiący o sile związku. Materiał zawierał dużo wartościowych informacji, podanych w przystępny i nienacechowany negatywnie sposób. Więcej tego typu informacyjnych materiałów, będzie mieć pozytywny wpływ na sposób w jaki muzułmanie i islam będzie postrzegany przez przeciętnego odbiorcę w Polsce.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w lipcu 2022

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Zdjęcia (w kolejności występowania)

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Zdjęcie 2. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 2

Zdjęcie 3. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 3

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-952071-9-8

9 788395 207198